

Наукова школа з лісових культур та фітомеліорації

Бере свій початок від одеського періоду Головного училища садівництва і пов'язана з діяльністю першого директора Олександра Давидовича Нордмана, який уже на той час був знаним дослідником лісів Півдня Росії, Причорномор'я та Кавказу.

В Училищі О. Д. Нордман працює над розробленням програми навчання, розширює площі насаджень Імператорського ботанічного саду, популяризує кращі сорти садових і польових культур. Найвагомим результатом його наукових досліджень стало відкриття та опис нового виду – ялиці кавказької, яка нині носить його ім'я – ялиця Нордмана. За значний внесок у розвиток освіти і науки О. Д. Нордман отримав імператорську нагороду – орден Володимира III ступеня, а також нагороджений Демидівською премією.

Подальшому своєму розвитку школа зобов'язана наступному директору Головного училища садівництва Миколі Івановичу Анненкову, з приходом якого розпочинається поглиблене вивчення навчального курсу з лісівництва.

Анненков Микола Іванович – видатний ботанік, фенолог, діяч лісового і сільського господарства, професор, член-кореспондент Російської академії наук. У 1863 р. його у чині статського радника призначають директором Головного училища садівництва в м. Умань, а з 1868 року (у зв'язку з реорганізацією училища) – директором Уманського училища землеробства й садівництва та «Царициного саду». Це було училище нового типу, де поряд з викладанням у повному обсязі садівництва вводилися додаткові дисципліни, що вивчалися в землеробських училищах країни. Крім садів, в училищі створюють «практичне» поле й ферму. Анненковим М. І. введено в культуру насаджень Уманщини сосну кримську та створено водопостачальну систему для поливу плодкових і декоративних насаджень, яка проіснувала понад 80 років.

Як визнаний учений в галузі ботаніки, садівництва й лісівництва, М. І. Анненков викладав ці дисципліни в Училищі, проводив велику наукову роботу. Збираючи матеріали про рослинний світ Підмосков'я, Микола Іванович понад десять років друкував статті у зарубіжних природничих журналах. Крім того, з 1860 року працював редактором часопису «Сільське господарство», журналів «Записки Комітету лісівництва» та «Записки Комітету акліматизації», видавав «Газету для сільських господарів». М. І. Анненков опублікував два томи «Записок Комітету лісівництва» (1857 і 1859), навчальний підручник «Лісівництво» для Землеробської школи (1851) та два видання «Ботанічного словника» (1859 і 1878) в Санкт-Петербурзі.

За успіхи в галузі садівництва й лісівництва його обрали членом-кореспондентом Російської академії наук, дійсним членом 15 вітчизняних і зарубіжних наукових товариств. Московське товариство любителів садівництва нагородило його Середньою золотою медаллю, а вільне економічне товариство – Великою срібною. За «Ботанічний словник» Російська академія наук

нагородила М. І. Анненкова Демидівською премією, а імператор Олександр II – діамантовим перснем із рубіном.

Необхідно також відзначити, що М. І. Анненков своєю працею не лише зберіг і збагатив лісівничу школу, започатковану О. Д. Нордманом, але й поставив її на більш високий науковий рівень.

Уманський період Головного училища садівництва з 1859 до 1917 року характеризується славетними іменами, які присвятили своє життя лісівничим дослідженням, серед них: В. А. Поггенполь, Ф. К. Калайда, В. В. Пашкевич, В. І. Едельштейн, М. В. Ткаченко, М. В. Третьяков, М. І. Сус, Т. Д. Лисенко та багато інших. Більшість з них своєю працею збагатили наукові здобутки, ставши професорами, створили свої наукові школи, наукові надбання яких є знаними не лише в Україні, а й далеко за її межами.

У 1948 р. в інституті була створена кафедра лісівництва, меліорації та декоративного садівництва на чолі з доцентом М.І.Бондаренком, що дало новий поштовх до розвитку школи. У цей час розгортаються роботи з селекції та агротехніки тополі. Станом на 1958р. створюються різні форми тополі пірамідальної з цінними господарськими ознаками, розробляються нові методи її насінневого розмноження.

У 1982-1997 роках завідувачем кафедри працював доктор с.-г. наук, професор Білоус В.І. За роки наукової діяльності, який опублікував 250 праць, видав 10 книжок, монографій, кілька брошур, три підручники для ВНЗ, у тому числі: Садово-паркове мистецтво, 2001р.; Лісова селекція, 2005р.; Декоративне садівництво, 2005р. У 1997 році був обраний академіком лісівничої АН України (ЛАНУ) та членом Всесвітньої організації лісових селекціонерів.

За часів незалежності України на факультеті плодоовочівництва і виноградарства було відновлено підготовку фахівців за спеціальністю «Садово-паркове господарство», а згодом – «Лісове господарство» за напрямком «Лісове і садово-паркове господарство». Нині це самостійний факультет – лісового і садово-паркового господарства, до складу якого увійшла і кафедра лісового господарства.

У 2001 році доктор сільськогосподарських наук, професор В. П. Шлапак для кадрового забезпечення спеціалізації «Лісове і садово-паркове господарство» вперше започаткував у діяльності Уманської школи з лісових культур і фітомеліорації підготовку науково-педагогічних та наукових кадрів вищої кваліфікації, започаткувавши власний напрямок з вивчення проблем збереження і збагачення деревної, кущової і трав'яної аборигенної та інтродукованої рослинності Правобережного Лісостепу України і тим самим продовжив традиції історичної наукової школи. Проте професор В. П. Шлапак підготовку фахівців вищої кваліфікації розпочав здійснювати з 1999 року, працюючи ще заступником директора з наукової роботи Національного дендрологічного парку «Софіївка» – НДІ НАН України зі спеціальності 03.00.05 – ботаніка, біологічні науки, а в Уманському національному університеті садівництва, працюючи за сумісництвом на кафедрі екології, декоративного садівництва та лісівництва з 2000 року зі спеціальності 06.03.01 – лісові культури, селекція, насінництво і

озеленення міст, а з 2006 року – лісові культури та фітомеліорація як за біологічними, так і сільськогосподарськими галузями наук.

**Дисертаційні роботи, захищені під керівництвом професора
В. П. Шапака:**

– за спеціальністю **03.00.05** – ботаніка:

1. **Вітенко Володимир Анатолійович** (2004). Тема: «Біолого-екологічні особливості *Maclura pomifera* (Rafin.) Schneid. при інтродукції в умовах Правобережного Лісостепу України».

2. **Колдар Лариса Антонівна** (2004). Тема: «Біоекологічні особливості видів роду *Cercis* L. інтродукованих в Правобережному Лісостепу України».

– за спеціальністю **06.03.01** – лісові культури та фітомеліорація:

1. **Пукас Світлана Сергіївна** (2007). Тема: «Аутекологія, розмноження та лісоценотична роль *Sophora japonica* L. в Правобережному Лісостепу та Степу України».

2. **Іщук Галина Петрівна** (2009). Тема: «Біологічні особливості Північноамериканських видів роду *Juglans* L. та перспективи їх використання у Правобережному Лісостепу України».

3. **Мазуренко Валентина Дмитрівна** (2010). Тема: «Біологічні та екологічні властивості видів і форм роду *Robinia* L. в умовах Правобережного Лісостепу України».

4. **Баюра Олександр Михайлович** (2012). Тема: «Ясен звичайний *Fraxinus excelsior* L. та його форми: біоекологія, розмноження та використання в Правобережному Лісостепу України».

5. **Кульбіцький Володимир Леонідович** (2013). Тема: «Еколого-біологічні особливості інтродукції видів роду *Catalpa* SCOP. в Правобережному Лісостепу України».

6. **Останчук Олександр Степанович** (2014). Тема: «Лісівнича оцінка агротехнічних прийомів створення і вирощування культур дуба звичайного в ДП «Уманське ЛГ»».

7. **Адаменко Світлана Анатоліївна** (2014). Тема: "Біологічні особливості інтродукції *Pinus nigra* Agn. в Правобережному Лісостепу України та перспективи її використання."

8. **Миколайко Ірина Іванівна** (2015). Тема: "Аутекологія росту та стійкості сортів *Hipporhae rhamnoides* L. У Правобережному Лісостепу України."

9. **Іващенко Ірина Євгеніївна** (2015). Тема: "*Thuja plicata* Don. ex D.Don в умовах інтродукції Правобережного Лісостепу України: біологія, екологія, розмноження, використання."

10. **Марно-Куца Олена Юріївна** (2016). Тема: "Видове різноманіття рослин старовинних міст Черкащини та оптимізація їх структури."

11. **Масловата Світлана Андріївна** (2017). Тема: "Біоекологічні особливості видів і форм роду в'яз (*Ulmus* L.) та їх використання в озелененні у Правобережному Лісостепу України."

12. **Мамчур Валентина Василівна** (2018). Тема: "Комплексна оцінка успішності інтродукції Айланта найвищого (*Ailanthus altissima* (Mill.) в Правобережному Лісостепу і Степу України."

Захищені дисертації наукового ступеня "Доктор філософії" 205 Лісове господарство

1. **Шпак Ніна Петрівна** (2021). Тема: "Лісівничо-екологічні особливості поширення та поновлення береки лікарської (*Sorbus torminalis* (L.) Crantz) в насадженнях Південно-Подільського Лісостепу України".

Захищені докторські дисертації

1. **Вітенко Володимир Анатолійович** (2021). Тема: "Теоретичні та прикладні основи репродукції і культивування декоративних форм *Morus alba* L. в Україні".

КЕРІВНИК ШКОЛИ – ШЛАПАК ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ

Шлапак Володимир Петрович – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Лісівничої академії наук України, завідувач кафедри лісового господарства Уманського національного університету садівництва. Автор та співавтор 374 друкованих праць, у тому числі 12 монографій, два навчальних посібники, три патенти на корисну модель, які відомі як в Україні, так і далеко за її межами.

Професор В. П. Шлапак з бувшими аспірантами: Г. П. Іщук, В.В. Мазуренко, С.С. Куркою, В.А. Вітенком

Результати наукових досліджень доповідає аспірантка С. А. Макаринська

Професор В.П. Шлапак із аспірантами у День працівника лісу, 2013 рік (зліва направо – І. Є. Іващенко, О. Ю. Марно-Куца, В. П. Шлапак, Ю. А. Запливана)

Бажора Олександр Михайлович к. с.-г. н., доцент

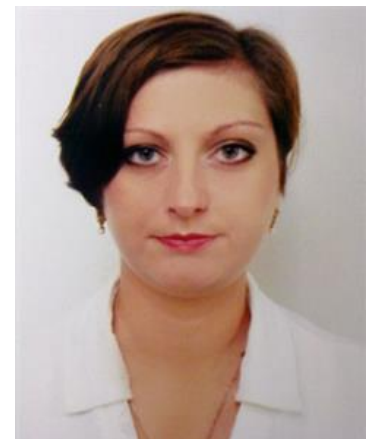
Попередній захист аспіранта О. С. Остапчука

Колдар Лариса Антонівна, к. б. н.

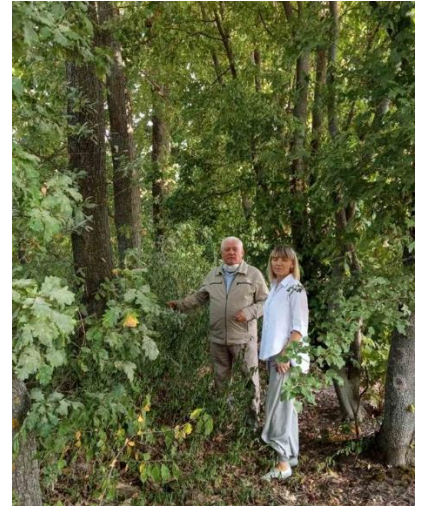
В.П. Шлапак і аспірантка В.В. Мамчур на дослідній ділянці

Масловата Світлана Андріївна, к. с.-г. н

В.П. Шлапак зі здобувачами Н.П. Шпак, Н.В. Зворською та В.І. Чернишом, 2020 р.

В.П. Шлапак та Н.В. Зворська на дослідній ділянці, 2020 р.

